

FUTBOL HAKEMLERİNİN İLETİŞİM BECERİLERİ VE ÖZGÜVEN DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Investigation Of The Communication Skills And Self-Confidence Levels Of Football Referees

Doktora Öğrencisi. Ulaş AKSOY

Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir/TÜRKİYE

Doç. Dr. Mehmet ULUKAN

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Eğitimi, Aydın/TÜRKİYE

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3483-5001>

ÖZET

Bu çalışmada, farklı klasmanlarda görev yapan futbol hakemlerinin iletişim becerileri ile özgüven düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma, bir konuya ilişkin katılımcıların görüşlerinin ve algılarının belirlenmesine yönelik olduğundan, betimsel tarama modelindedir. Araştırmanın evreni, 2018-2019 futbol sezonunda Türkiye’de farklı klasmanlarda görev yapan futbol hakemlerinden, araştırmanın örneklemini ise, Aydın ilinde farklı klasmanlarda görev yapan 206 futbol hakeminden oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, 9 sorudan oluşan Kişisel Bilgi Formu, 25 sorudan oluşan İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği, 33 sorudan oluşan Özgüven Ölçeği kullanılmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen bulgular, SPSS 23.0 istatistik paket programı ile değerlendirilmiş, anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir. Araştırma sonucunda, yaşı büyük olan hakemlerin yaşı küçük olanlara göre, uzun süre hakemlik yapanların kısa süre hakemlik yapanlara göre, üst klasmanlarda görev yapan hakemlerin alt klasmanlarda görev yapanlara göre, yabancı dil bilen hakemlerin yabancı dil bilmeyenlere göre, iletişim becerilerinin ve özgüven düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Bunun yanında, futbol hakemlerinin iletişim becerileri ile özgüvenleri arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu, futbol hakemlerinin iletişim becerileri arttıkça özgüvenlerinin arttığı aynı şekilde özgüvenleri arttıkça iletişim becerilerinin de arttığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Futbol, futbol hakemleri, iletişim, özgüven

ABSTRACT

In this study, the communication skills and self-confidence levels of football referees working in different categories were examined according to various variables. The study is in a descriptive screening model, as it is aimed at determining participants' views and perceptions on a topic. The universe of the research consists of football referees serving in different categories in Turkey during the 2018-2019 football season, while the sample of the research consists of 206 football referees serving in different categories in Aydın province. Personal Information Form consisting of 9 questions, Communication Skills Assessment Scale consisting of 25 questions and self confidence scale consisting of 33 questions were used as data collection tools. The results of the study were evaluated with SPSS 23.0 statistical package program and the significance level was accepted as $p < 0.05$. The research concluded that the older referees had higher communication skills and self-confidence levels than the younger ones, the longer referees had shorter referees, the upper referees had lower referees, the foreign referees had higher communication skills and self-confidence levels than those who did not speak a foreign language. In addition, it has been observed that there is a positive high level of meaningful relationship between the communication skills of football referees and their self-confidence; in the same way that football referees' self-confidence increases as their communication skills increase, their communication skills increase as their self-confidence increases.

Key Words: Communication, football, football referees, self confidence

1. GİRİŞ

Pek çok insan tarafından büyük ilgi ile takip edilen futbol müsabakalarında, önceden belirlenmiş kurallar çerçevesinde, karar verme yetkisine sahip tek kişi olan futbol hakemlerinin, başarılı bir müsabaka yönetmesi hem takımlar hem de izleyenler açısından son derece önemlidir. Çünkü vermiş oldukları bir karar, müsabakanın sonucunu bir anda değiştirebilmektedir. Bu durum, futbol hakemlerinin, oyunun içindeki önemini her geçen gün arttırmakta, verdikleri her kararın dikkatle takip edilmesine sebep olmaktadır.

Bir futbol hakeminin saha içerisindeki başarısı, iyi bir kural bilgisi ve üstün bir atletik performans ile çok yakından ilgilidir ancak bu meziyetler günümüz modern futbolunda tek başına yeterli değildir. Saha içerisinde karar verme noktasında tek yetkili kişi olan futbol hakemlerinin, başarılı müsabaka yönetebilmesi için, farklı meziyetleri olması gerekmektedir.

İletişim ve özgüven, kişinin günlük yaşamı içerisinde çevresiyle olan ilişkilerinin temelini oluşturur. Çevresiyle etkili iletişim sağlayabilen, özgüveni yüksek olan bireyler, toplum içerisinde kendilerini ifade etmekte zorlanmazlar, bu kişiler kendinden emin ve kararlı davranışlarıyla hemen dikkat çekerler.

Bir futbol müsabakası sırasında, hakemin futbolculara kendisini doğru olarak anlatabilmesi, bunun yanında futbolcuları da doğru olarak anlayabilmesi, iyi geliştirilmiş iletişim becerileri ile mümkün olacaktır. Aynı şekilde, hakemin karar verme aşamasında yeterli düzeyde özgüvene sahip olması da verdiği kararların doğruluğu ve kabul edilebilirliğinde büyük önem arz etmektedir.

Bu bağlamda, saha içerisinde tarafsız bir gözle ve kimsenin etkisi altında kalmadan kuralları uygulamakla görevli olan futbol hakemleri, müsabaka süresince oyuncularla ve hakem ekibiyle sürekli bir iletişim ve etkileşim içerisinde bulunmaktadır. Bu durum göz önüne alındığında, futbol hakemlerinin iletişim becerilerinin ve özgüven düzeylerinin yüksek olması, onların saha içerisindeki performanslarını doğrudan etkileyebilecek faktörlerdir.

Çalışmada, futbol hakemlerinin iletişim becerileri ve özgüven düzeylerinin, sahip oldukları farklı demografik özelliklere göre değişiklik gösterebileceği, bununla birlikte futbol hakemlerinin iletişim becerileri ile özgüven düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olabileceği hipotezinden yola çıkılmıştır.

Bu amaçla, farklı klasmanlarda görev yapan futbol hakemlerinin iletişim becerileri ve özgüven düzeylerinin, hakemlerin yaş, klasman durumu, hakemlik süresi ve yabancı dil bilgisi değişkenlerine göre incelenmesi, iletişim becerileri ile özgüven düzeyleri karşılaştırılarak, iletişim becerileri ve özgüven düzeyleri arası ilişki incelenmeye çalışılmıştır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Nitel araştırma deseninde, tarama türünde kurgulanan araştırma, iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlayan, ilişkisel tarama modeli özelliklerini taşıyan bir çalışmadır. Bu tür çalışmalarda sebep-sonuç ilişkilerine yönelik kesin çıkarımlarda bulunulması mümkün olmasa bile, olası sebep sonuç ilişkileri ile ilgili faydalı çıkarımlar yapılabilmektedir (Karasar, 2009). Araştırma modeli, değişkenler açısından yaş, klasman, eğitim durumu, hakemlik süresi, yabancı dil ve medeni duruma göre oluşan farklılıklar ele alındığı için karşılaştırmalı ilişkisel tarama modeli özelliklerini de barındırmaktadır.

2.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırma evreni, farklı klasmanlarda görev yapan futbol hakemleri oluşturmaktadır. Araştırma örnekleme, 2018-2019 futbol sezonunda, Aydın ilinde farklı klasmanlarda görev yapan 445 futbol hakemi arasından, rastgele örnekleme metodu ile belirlenmiştir. Veri toplama sürecinde yaşanabilecek olası problemler nedeniyle 250 futbol hakemine ulaşılmıştır.

2.3. Araştırma Verilerinin Toplanması

Araştırmada veri toplama araçları olarak, araştırmacı tarafından geliştirilen ve 9 maddeden oluşan Kişisel Bilgi Formu, futbol hakemlerinin iletişim beceri düzeylerini belirlemek için Korkut (1996) tarafından geliştirilen ve 25 maddeden oluşan “İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği” (İBDÖ) kullanılmıştır. Tek alt boyutu bulunan ölçeğin, Cronbach alfa katsayısı 0,89 olarak bulunmuştur. Olumsuz maddesi bulunmayan, 5’li likert tipindeki ölçek “Herzaman (5), sıklıkla (4), bazen (3), nadiren (2) ve hiçbir zaman

(1)'' olmak üzere derecelendirilmiş seçeneklerden oluşmaktadır. Ölçeklerden elde edilen ortalama puanların yorumlanması, 1.00- 1.80 çok düşük, 1.81-2.60 düşük, 2.61-3.40 orta, 3.41-4.20 yüksek, 4.21-5.00 çok yüksek şeklinde puan aralıklarına göre yapılmıştır. Çalışmada, futbol hakemlerinin özgüven düzeylerini belirlemek amacıyla, Akın (2007) tarafından geliştirilen ve 33 maddeden oluşan Özgüven Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 5 likert tipinde hazırlanmıştır. Ölçekte olumsuz madde bulunmamakta, ölçekten elde edilen yüksek puan, yüksek özgüveni göstermektedir. Ölçek, iç özgüven ve dış özgüven olmak üzere iki alt boyutludur. Özgüven ölçeğinin Cronbach alfa katsayıları, iç özgüven alt ölçeği için 0,83 ve dış özgüven alt ölçeği için 0,85 ölçeğin bütünü için 0,83 olarak bulunmuştur (Akın, 2007).

2.4. Verilerin Analizi

Araştırma verileri, SPSS 23.00 istatistik paket programında analiz edilmiştir. Futbol hakemlerinin çeşitli değişkenler dikkate alınarak iletişim becerileri ve özgüven düzeylerinin ikili gruplarının karşılaştırılmasında, veriler normal dağılım gösterdiğinden, bağımsız gruplar için t testi, ikiden fazla gruplar arasındaki farklılıklar ve çoklu karşılaştırmalarda tek yönlü varyans analizi (one way anova) kullanılmıştır. Futbol hakemlerinin iletişim becerileri ile özgüven düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi için basit korelasyon analizi kullanılmıştır. Yapılan analizlerde anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmaya katılan hakemlere ilişkin sosyo-demografik veriler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Futbol Hakemlerine İlişkin Sosyo Demografik Veriler

Değişkenler	Değerler	N	%
Yaş	18-21	45	21,4
	22-25	49	23,3
	26-29	37	17,6
	30-33	54	27,6
	34 ve üzeri	21	10,0
Klasman Durumu	İl Hakemi	102	49,5
	Bölgesel Hakem	49	24,3
	C Klasman Hakemi	28	13,3
	B Klasman Hakemi	11	5,2
Hakemlik Süresi	A Klasman ve Süper lig hk.	16	7,6
	1-3 yıl	50	23,8
	4-6 yıl	30	14,3
	7-9 yıl	53	25,2
	10-12 yıl	46	23,8
Yabancı Dil Bilgisi	13 yıl ve üstü	27	12,9
	Evet	122	60,0
	Hayır	84	40,0

Tablo 1’de araştırmaya katılan futbol hakemlerine ait sosyo demografik veriler incelendiğinde, futbol hakemlerinin yaş dağılımına göre, %21,4’ünün 18-21 yaş aralığında, %23,3’ünün 22-25 yaş aralığında, %17,6’sının 26-29 yaş aralığında, %27,6’sının 30-33 yaş aralığında, %10’unun 34 ve üzeri yaşta olduğu görülmektedir. Klasmanlarına göre dağılımında, %49,5’inin il hakemi, %24,3’ünün bölgesel hakem, %13,3’ünün C klasman hakemi, %5,2’sinin B klasman hakemi, %7,6’sının A klasman ve Süper lig hakemi oldukları görülmektedir. Hakemlik sürelerine göre dağılımında %23,8’inin 1-3 yıl, %14,3’ünün 4-6 yıl, %25,2’sinin 7-9 yıl, %23,8’inin 10-12 yıl, %12,9’unun 13 yıl ve üzeri aralığında oldukları görülmektedir. Yabancı dil bilgisine göre dağılımında %60’ının yabancı dil bilgisinin olduğu, %40’ının yabancı dil bilgisinin olmadığı görülmektedir.

Futbol hakemlerinin yaş durumlarına göre iletişim becerilerinin değişip değişmediğini belirlemek için Anova testi yapılmış, sonuçlar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Hakemlerin Yaş Durumuna Göre İletişim Becerilerine İlişkin Anova Test Sonucu

Yaş	N	X	Ss ±	F	p	Tukey
18-21	45	2,26	0,16	50,267	0,00	5-1
22-25	49	2,85	0,73			5-2
26-29	37	3,84	0,39			5-4
30-33	54	3,13	0,79			3-1
34 ve üzeri	21	3,93	0,30			3-2
Toplam	206	3,08	0,81			

Tablo 2’de futbol hakemlerinin yaş durumu değişkeni incelendiğinde, iletişim beceri düzeyi puanlarına göre, en yüksek ortalama değer 3,93 ile 34 yaş ve üzeri futbol hakemlerine ait olduğu, sonrasında sırasıyla 3,84 ortalama ile 26-29 yaş arası futbol hakemlerinin, 3,13 ortalama ile 30-33 yaş arası futbol hakemlerinin, 2,85 ortalama ile 25-26 yaş futbol hakemlerinin ve son olarak 2,26 ortalama ile 18-21 yaş aralığındaki futbol hakemlerinin geldiği görülmektedir. Futbol hakemlerinin iletişim becerilerinin, yaşları ile aralarında bir fark olup olmadığını belirlemek için yapılan One-Way Anova testi sonuçlarına göre anlamlılık düzeyi ($p=0,00$) olarak bulunmuş ve anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($f=50,267$, $p<0,05$). Bu farklılığın hangi yaş grubundaki futbol hakemleri arasında olduğunu tespit etmek amacıyla, Post Hoc testlerinden Tukey testi kullanılmış, buna göre elde edilen ortalama değerler incelendiğinde, 34 yaş ve üzeri futbol hakemlerinin iletişim becerileri düzeyi puan ortalamalarının, 30-33 yaş, 22-25 yaş ve 18-21 yaş aralığındaki futbol hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca 26-29 yaş üstü futbol hakemlerinin iletişim beceri düzeyleri puan ortalamalarının, 18-21 yaş ve 22-25 yaş aralığındaki futbol hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür.

Futbol Hakemlerinin klasman durumlarına göre, iletişim becerilerinin değişip değişmediğinin belirlenmesi için Anova testi yapılmış, sonuçlar Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3. Hakemlerin Klasmanlarına Göre İletişim Becerilerine İlişkin Anova Test Sonucu

Klasman Durumu	N	X	Ss ±	F	p	Tukey
İl	102	2,67	0,66	36,547	0,00	5-1
Bölgesel	49	3,03	0,72			
C Klasman	28	3,70	0,57			
B Klasman	11	3,96	0,55			
A Kls ve Super lig	16	4,25	0,26			
Toplam	206	3,08	0,81			

Tablo 3’de futbol hakemlerinin klasman durumu değişkeni incelendiğinde, iletişim beceri düzeyi puan ortalamalarına göre en yüksek ortalama değer 4,25 ortalama ile A Klasman ve Süper Lig Hakemlerine ait olduğu, sonrasında sırasıyla 3,96 ortalama ile B Klasman Hakemlerinin, 3,70 ortalama ile C Klasman Hakemlerinin, 3,03 ortalama ile Bölgesel Hakemlerin ve son olarak 2,67 ortalama ile İl Hakemlerinin takip ettiği görülmektedir. Futbol hakemlerinin iletişim becerilerinin, klasman durumları ile aralarında bir fark olup olmadığını belirlemek için yapılan One-Way Anova testi sonuçlarına göre anlamlılık düzeyi ($p=0,00$) olarak bulunmuş ve anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($f=36,547$, $p<0,05$). Bu farklılığın hangi klasmanda görev yapan futbol hakemleri arasında olduğunu tespit etmek amacıyla, Post Hoc testlerinden Tukey testi kullanılmış, buna göre ölçekten elde edilen ortalama değerler incelendiğinde, A Klasman ve Süper Lig Hakemleri ile B Klasman Hakemlerinin iletişim becerileri düzeyi puan ortalamalarının, İl Hakemleri ve Bölgesel Hakemlere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu, C Klasman Hakemlerin iletişim beceri düzeyi puan ortalamalarının, İl Hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görülmüştür.

Futbol hakemlerinin hakemlik süresi değişkenine göre iletişim becerilerinin değişip değişmediğinin belirlenmesi için Anova testi yapılmış, sonuçlar Tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4. Hakemlerin Görev Yılına Göre İletişim Becerilerine İlişkin Anova Test Sonucu

Hakemlik Süresi (Yıl)	N	X	Ss ±	F	p	Tukey
1-3	50	2,25	0,15	53,481	0,00	5-1
4-6	30	2,70	0,66			
7-9	53	3,55	0,62			
10-12	46	3,19	0,74			
13 Yıl ve Üzeri	27	3,94	0,53			
Toplam	206	3,08	0,81			

Tablo 4’de futbol hakemlerinin hakemlik süresi değişkeni incelendiğinde, ölçeğin iletişim beceri düzeyi puanlarına göre, en yüksek ortalama değer 3,94 ortalama ile hakemlik süresi 13 yıl ve üzeri olan futbol hakemlerine, sonrasında sırasıyla 3,55 ortalama ile 7-9 yıl aralığında olan futbol hakemlerine, 3,19 ortalama ile 10-12 yıl aralığında olan futbol hakemlerine, 2,70 ortalama ile 4-6 yıl arası futbol hakemlerine ve son olarak 2,25 ortalama ile 1-3 yıl arası görev yapan futbol hakemlerine ait olduğu görülmüştür. Futbol hakemlerinin iletişim becerilerinin, hakemlik süreleri ile aralarında bir fark olup olmadığını belirlemek için yapılan One-Way Anova testi sonuçlarına göre anlamlılık düzeyi ($f=53,481$, $p=0,00$) olarak bulunmuş ve anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Bu farklılığın hangi hakemlik süresinde olanlar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla, Post Hoc testlerinden Tukey testi kullanılmış, buna göre ölçekten elde

edilen ortalama değerler incelendiğinde, hakemlik süresi 13 yıl ve üzeri olan futbol hakemlerinin iletişim becerileri düzeyi puan ortalamalarının, hakemlik süresi 10-12 yıl, 7-9 yıl, 4-6 yıl ve 1-3 yıl olan futbol hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu grlmştir. Ayrıca hakemlik süresi 7-9 yıl olan futbol hakemlerinin iletişim becerileri düzeyi puan ortalamalarının, hakemlik süresi 1-3 yıl ve 4-6 yıl olan futbol hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu grlmştir.

Futbol hakemlerinin yabancı dil bilgisi değişkenine göre iletişim becerilerine ilişkin t-testi yapılmış, sonuçlar Tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 5. Hakemlerin Yabancı Dil Durumuna Göre İletişim Becerilerine İlişkin t-Test Analiz Sonucu

Yabancı Dil Bilgisi	N	X	Ss±	Sh _x	t	P
Evet	122	3,35	0,81	0,07	6,492	0,00
Hayır	84	2,68	0,65	0,07		

Tablo 5’de futbol hakemlerinin iletişim becerileri puan ortalamaları ile yabancı dil bilgisi değişkenlerine göre yapılan bağımsız gruplar t testi sonucunda (p=0,00), yabancı dil bilgisi olan futbol hakemlerinin lehine anlamlı bir fark grlmştir (p>0,05).

Bu sonuca göre, yabancı dil bilgisi olan futbol hakemlerinin iletişim becerilerinin (= 3,35), yabancı dil bilgisi olmayan futbol hakemlerinin iletişim becerilerine (=2,68) göre daha yüksek olduğu grlmştir.

4. TARTIşMA VE SONUÇ

Bu çalışmada, farklı klasmanlarda görev yapan futbol hakemlerinin iletişim becerileri ve zgven düzeyleri ile hakemlerin yaş, klasman durumu, hakemlik süresi ve yabancı dil bilgisi değişkenleri arasında bir farkın ortaya çıkıp çıkmadığı; futbol hakemlerinin iletişim becerileri ile zgven düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı araştırılmış, bulgular literatürde yer alan benzer çalışmalar incelenerek tartişılmıştır.

Araştırmaya katılan futbol hakemlerinin, zgven ve iletişim beceri düzeyleri ile yaş değişkenleri arasında anlamlı bir fark olduğu grlmştir. Araştırmaya katılan futbol hakemlerinden, 34 yaş ve üstü olanların zgven ve iletişim düzeylerinin, 18-21, 22-25, 26-29 ve 30-33 yaş hakemlerden yüksek olduğu, 30-33 yaş futbol hakemlerinin zgven ve iletişim becerilerinin, 18-21 yaş, 22-25 yaş futbol hakemlerine göre yüksek olduğu grlmştir. Buradan futbol hakemlerinin yaşları ilerledikçe zgven ve iletişim düzeylerinin, arttığı sonucuna varılmıştır. Ortaya çıkan bu durumun, uzun yıllar hakemlik yapan kişilerin, hakemlik yaptığı sürece kazandıkları deneyimlerden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Güventürk (2017) yapmış olduğu bir çalışmada, 55 yaş ve üzerinde olan yetişkin bireylerin zgven düzeylerinin, daha küçük yaşlarda olan bireylere nazaran daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Bilgin (2011)’in yaptığı ‘‘Ergenlerde zgven düzeyinin bazı değişkenler açısından incelenmesi’’ adlı çalışmada, 17 yaş ve üzeri ergenlerin zgven düzeylerinin, 16 yaş ve altı ergenlere oranla anlamlı düzeyde yüksek bulmuştur. Özdayı (2013)’nın yapmış olduğu ‘‘Futbol Hakemlerinin Duygusal Zeka ve İletişim Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi’’ konulu benzer bir çalışmada, 18-23 yaş arasındaki futbol hakemlerinin iletişim beceri düzeylerinin, 24-29 yaş ile 36 yaş ve üzeri hakemlerin iletişim beceri düzeylerine göre anlamlı oranda düşük olduğu belirtilmiştir. Uyar (2018)’ın yapmış olduğu ‘‘Serbest Zaman Kuruluşlarından Yararlanan Gençlerin Sosyalleşme Düzeyleri ve İletişim Becerilerinin İncelenmesi’’ konulu çalışmada, 17-20, 21-24, 25-28 yaş grubunda yer alan gençlerin, 13-16 yaş grubunda yer alan gençlere göre iletişim becerilerinin anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuçlar, çalışmamızı destekler niteliktedir.

Araştırmaya katılan futbol hakemlerinin, zgven ve iletişim beceri düzeyleri ile görev yaptıkları klasman durumu değişkenleri arasında anlamlı bir fark olduğu grlmştir. Araştırmaya katılan A klasman-Süper lig hakemleri ve B klasman hakemlerinin zgven ve iletişim becerilerinin, İI hakemleri ve Bölgesel lig hakemlerine göre daha yüksek olduğu grlmştir. Ayrıca C klasman hakemlerinin zgven ve iletişim becerilerinin, il hakemlerine göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu sonuçlardan, futbol hakemlerinin görev yaptıkları klasmanları yükselip, hakemlik kariyeri arttıkça, zgven ve iletişim becerilerinin arttığı grlmştir. Özgüven kişinin başarıya ulaşmasında en önemli etmenlerden biridir. Sahada etkilemeden doğru bildiği kararı verebilen hakemler başarılı hakem olarak tanınırlar.

Araştırmaya katılan futbol hakemlerinin, zgven ve iletişim beceri düzeyleri ile hakemlik yılı değişkenleri arasında anlamlı bir fark olduğu grlmştir. Hakemlik süresi 13 yıl ve üzeri olan futbol hakemlerinin zgven ve iletişim becerilerinin, hakemlik süresi 1-3, 4-6, 7-9 ve 10-12 yıl olan hakemlere göre anlamlı

düzyde yüksek olduğu, hakemlik süresi 7-9 yıl olan hakemlerin özgüven ve iletişim becerilerinin, hakemlik süresi 1-3 ve 4-6 yıl aralığında olan hakemlere göre anlamlı düzyde yüksek olduğu görülmüştür.

Çalışkan (2018) tarafından yapılan “Sınıf öğretmenlerinin iletişim becerilerinin incelenmesi” konulu araştırmada, sınıf öğretmenlerinin iletişim becerilerinin, kıdem değışkeni açısından anlamlı olarak farklılık gösterdiği belirtilmiştir. Aynı şekilde Boldurmaz (2000) “İlköğretim okullarındaki sınıf yönetimi süreçlerinin değerlendirilmesi” çalışmasında, deneyimli öğretmenlerin genç öğretmenlere göre iletişim becerilerini kullanmada daha rahat ve hazırlıklı olduğu sonucuna varmıştır. Merey (2010) “Yetişkinlerde özgüven duygusu ile anksiyete düzeyi arasındaki ilişkinin karşılaştırması ve kültürlerarası bir yaklaşım” adlı çalışmasında, 6-15 yıl arası çalışanların özgüven düzeylerinin, 0-5 yıl çalışma deneyimine olanlara oranla daha yüksek olduğunu belirtmiş. Bunun nedeni olarak da 0-5 yıl çalışma deneyimi olanların mesleğe alışma, uyum ve benzeri sebeplerle özgüvenlerinin düşük, 6-15 yıl arası çalışma hayatı olanların oturmuş bir kariyer ve tecrübeleri sayesinde daha yüksek özgüvene sahip olduklarını belirtmiştir. Bu sonuçlar, çalışmamızı destekler niteliktedir.

Araştırmaya katılan futbol hakemlerinin, özgüven ve iletişim beceri düzeyleri ile yabancı dil bilgisi değışkenleri incelendiğinde, yabancı dil bilgisi olan futbol hakemlerinin özgüven ve iletişim becerilerinin, yabancı dil bilgisi olmayan futbol hakemlerinin özgüven ve iletişim becerilerine göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Merkez Hakem Kurulu Talimatında (Ocak 2016), futbol hakemlerinin klasman kadrolarının belirlenme kriterlerinden bir tanesi, yabancı dil bilgi düzeyi olarak belirlenmiştir. Talimattaki bu kriter sonucunda, Merkez Hakem Kurulu ve İl Hakem Kurulları, geleceğe yönelik başarılı hakemlerin keşfedilmesi ve yetiştirilmesi anlamında, yabancı dil bilgisine sahip hakemler lehine pozitif bir ayrıcalık sergilemekte, bu hakemlerin gelişmelerine, hakemlik becerilerine katkı sağlamak amacıyla onlara gereken desteği sağlamaktadır. İlgili kurulların bu desteğinin, yabancı dil bilgisine sahip olan futbol hakemlerinin, özgüven düzeylerine katkı sağladığı sonucuna varılabilir.

Dinç (2017) “Futbol hakemlerinin klasmanlarına göre mesleki yeterliliklerinin değerlendirilmesi” adlı çalışmasında, yabancı dil bilgisine sahip olan futbol hakemlerinin, yabancı dil bilmeyen futbol hakemlerine oranla mesleki vizyonlarının daha geniş olduğunu belirtmiştir. Bu sonuçlar, çalışmamızı destekler niteliktedir. Bu sonuçtan, mesleki vizyonu geniş, geleceğe dair hedefleri doğrultusunda yılmadan çalışan, amaçlarını belirlemiş ve bu sayede bu hedeflere ulaşmaya daha yakın olan futbol hakemlerinin özgüven düzeylerinin daha yüksek olabileceği düşünülebilir. Bu sonuç çalışmamızı destekler niteliktedir.

Futbol hakemlerinin iletişim becerilerinin, özgüven düzeyi ölçeceği alt boyutlarından olan iç özgüven ile pozitif yönlü ve yüksek düzyde anlamlı bir ilişkisi olduğu ($r = ,698^{**}$, $p < ,000$), özgüven ölçeceği alt boyutlarından bir diğeri olan dış özgüven ile pozitif yönlü ve yüksek düzyde anlamlı bir ilişkisi olduğu ($r = ,912^{**}$, $p < ,000$) görülmektedir. Ayrıca, futbol hakemlerinin, iç özgüven ve dış özgüven düzeyleri arasında 0,01 düzeyinde pozitif yönlü yüksek düzyde anlamlı bir ilişki olduğu ($r = ,949^{**}$, $p < ,000$) görülmüştür.

Koç (2014), kişinin iletişim becerilerinin, özgüven düzeyiyle oldukça yakından ilgili olduğunu söylemiş ve bireyin ihtiyaçlarını, duygularını, beklentilerini, çevresindekilere rahatlıkla, özgürce söyleyebildiği oranda sağlıklı iletişim kurabileceğini belirtmiştir.

Bilgin (2011), “Ergenlerde özgüven düzeyinin bazı değışkenler açısından incelenmesi” adlı çalışmasında, özgüveni yüksek olan bireylerin, çevresindeki insanlarla başarılı bir şekilde iletişim kurabildiklerini, bu sayede çevreleriyle etkin ve anlamlı ilişkiler geliştirebildiklerini belirtmiştir. Bu çalışmalar, futbol hakemlerinin iletişim becerileriyle, özgüven düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucunu destekler niteliktedir.

Lindenfield (2004), özgüveni iç özgüven ve dış özgüven olarak ikiye ayırmış, iç özgüveni kendimizden memnun olmamız, dış özgüveni ise, iç özgüvenimizin etkisiyle dış çevreye yansıttığımız görüntümüz olarak tanımlamıştır. Bu tanıma göre, iç özgüven ve dış özgüven arasında, pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin varlığından söz edilebilir ve araştırma sonucunda elde ettiğimiz, futbol hakemlerinin iç özgüvenleri ve dış özgüvenleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucunu destekler niteliktedir.

Bir futbol müsabakasının önceden belirlenmiş kurallar çerçevesinde oynanarak, adil şekilde sonuçlanması, saha içerisindeki hakemin oyun kuralları bilgisi ve sahip olduğu özgüven ve iletişim becerileri ile yakından ilgilidir. İletişim becerileri gelişmiş, özgüveni yüksek kişiler, toplum içerisinde kendilerini kolayca ifade

edebilirler ve bu kişiler özgüvenleri sayesinde kendinden emin ve kararlı duruşlarıyla toplum içerisinde hemen dikkat çekerler. Saha içerisinde tarafsız bir gözle, kimsenin etkisi altında kalmadan kuralları uygulamakla görevli olan futbol hakemlerinin, müsabaka süresince oyuncularla ve hakem ekibiyle sürekli bir iletişim ve etkileşim içerisinde buldukları da göz önüne alındığında, futbol hakemlerinin iletişim becerilerinin ve özgüven düzeylerinin yüksek olması, onların saha içerisindeki performanslarını etkileyen en önemli etmenlerdendir.

Araştırma sonucunda, futbol hakemlerinin iletişim becerileri ile özgüvenleri arasında pozitif yönlü yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu, iletişim becerileri arttıkça özgüvenlerinin arttığı, özgüvenleri arttıkça da iletişim becerilerinin arttığı görülmüştür. Ayrıca yaşı büyük, eğitim düzeyi yüksek, hakemlik görev süresi uzun, üst klasmanlarda görev yapan ve yabancı dil bilen, hakemlerin, özgüven ve iletişim beceri düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür.

5. ÖNERİLER

Bilime katkı sunmak amacı ile gelecekte yapılacak olan araştırmalara katkı sağlamak düşüncesi ile sunulabilecek öneriler; İletişim becerileri ve özgüvenleri yeterli düzeyde olmadığı tespit edilen futbol hakemlerine, alanında uzman kişiler tarafından, iletişim becerilerini ve özgüvenlerini geliştirmeye yönelik eğitimler verilebilir. İl hakem kurulları tarafından, futbol hakemi olmak için başvuran adaylara uygulanan mülakat, yazılı sınav ve atletik testlerin yanında, iletişim becerilerinin ve özgüven düzeylerinin tespit edilmesine yönelik testler de uygulanabilir. Farklı spor branşlarında görev yapan hakemlerle, futbol hakemlerinin iletişim becerileri ve özgüven düzeyleri incelenebilir. Araştırmanın farklı ve daha büyük örneklemelerde yenilenmesinin, konu hakkındaki bilgilerin gelişmesine ve genellemeler yapılabilmesine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Bilgin O., Ergenlerde Özgüven Düzeyinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya, 2011, 129.
- Boldurmaz A., İlköğretim Okullarındaki Sınıf Yönetimi Süreçlerinin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, İzmir, 71, 2000.
- Çalışkan N., Sınıf Öğretmenlerinin İletişim Becerilerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ, 85,2018.
- Dinç A., Futbol Hakemlerinin Klasmanlarına Göre Mesleki Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Niğde, 75, 2013.
- Güventürk F., İnsan ve Temel Değerler: İnsanı İnsan Yapan Değerler, Birleşik Matbaacılık Ltd. Şti., İzmir, 2017,112
- Karasar N., Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Ankara, Nobel Yayınları, 2009,57
- Koç M., Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okul Kültürü Algılarının Tespiti, Yüksek Lisans Tezi, Mevlana Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 89, 2014, Konya.
- Lindenfield G., Kendine Güvenen Çocuk Yetiştirme, 2, Ankara Hyb Yayıncılık, 2004, 264.
- Merey M., Yetişkinlerde Özgüven Duygusu ile Anksiyete Düzeyi Arasındaki İlişkinin Karşılaştırması ve Kültürlerarası Bir Yaklaşım, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 184, 2010, İstanbul.
- Özdayı N., Uğurlu FM. Futbol Hakemlerinin Duygusal Zekâ ve İletişim Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Uluslararası Spor, Egzersiz ve Antrenman Bilimi Dergisi, 2015; 1(1): 31-39.
- Uyar M., Serbest Zaman Kuruluşlarından Yararlanan Gençlerin Sosyalleşme Düzeyleri ve İletişim Becerilerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 86, 2018.